Carl Gustav Jung

BOTAN

Στη Γερμανία θα προκύψουν διάφορες αιρέσεις,

Που θα πλησιάζουν πολύ στον χαρούμενο παγανισμό.

Η καρδιά αιχμαλωτισμένη με μικρές λήψεις

Θα ανοίξει την πύλη για να εξοφλήσει τον αληθινό Δέκατο.

-Νοστράδαμος

Όταν κοιτάμε πίσω στην εποχή πριν από το 1914, βρισκόμαστε σε έναν κόσμο γεγονότων που θα ήταν αδιανόητα πριν από τον πόλεμο. Αρχίσαμε να θεωρούμε τον πόλεμο μεταξύ πολιτισμένων εθνών ως μύθο, νομίζοντας ότι ένας τέτοιος παραλογισμός θα γινόταν όλο και λιγότερο δυνατός στον ορθολογικό, διεθνώς οργανωμένο κόσμο μας. Και αυτό που ήρθε μετά τον πόλεμο ήταν ένα πραγματικό Σάββατο μαγισσών. Παντού επαναστάσεις, βίαιες αλλοιώσεις του χάρτη, ανατροπές στην πολιτική σε μεσαιωνικά ή ακόμα και σε αρχαϊκά πρότυπα, ολοκληρωτικά κράτη που καταποντίζουν τους γείτονές τους και ξεπερνούν όλες τις προηγούμενες θεοκρατίες στις απολυταρχικές τους αξιώσεις, διώξεις Χριστιανών και Εβραίων και πολιτικές δολοφονίες. Τέλος, γίναμε μάρτυρες σε μια ανάλαφρη πειρατική επιδρομή σε έναν φιλήσυχο, ήμι-πολιτισμένο λαό.

Με τέτοιες εξελίξεις στον ευρύ κόσμο, δεν είναι καθόλου περίεργο ότι θα πρέπει να υπάρχουν εξίσου περίεργες εκδηλώσεις σε μικρότερη κλίμακα σε άλλες «σφαίρες». Στη σφαίρα της φιλοσοφίας, θα πρέπει να περιμένουμε λίγο πριν κάποιος μπορέσει να αξιολογήσει το είδος της εποχής που ζούμε. Αλλά στη σφαίρα της θρησκείας μπορούμε να δούμε αμέσως ότι κάποια πολύ σημαντικά πράγματα έχουν συμβεί. Δεν χρειάζεται να αισθανόμαστε έκπληξη από το γεγονός ότι στη Ρωσία η πολύχρωμη λαμπρότητα της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας έχει αντικατασταθεί από το Κίνημα των Αθέων — πράγματι, και ποιος δεν αναστέναξε με ανακούφιση όταν βγήκε από την ομίχλη μιας Ορθόδοξης εκκλησίας με το πλήθος των λαμπτήρων της και μπήκε σε ένα τίμιο τζαμί, όπου η υπεροχή και αόρατη πανταχού παρουσία του Θεού δεν συνωστιζόταν από περιττά ιερά σύνεργα. Όσο άγευστο και αξιοθρήνητο κι αν είναι το χαμηλό πνευματικό επίπεδο της «επιστημονικής» αντίδρασης, ήταν αναπόφευκτο να ανατείλει κάποτε στη Ρωσία ο «επιστημονικός» διαφωτισμός του δέκατου ένατου αιώνα.

Αλλά αυτό που είναι πιο περίεργο – και ίσως ακραίο ως ένα βαθμό - είναι ότι ένας αρχαίος θεός της καταιγίδας και της φρενίτιδας, ο μακρόχρονος ήρεμος Βόταν, ξύπνησε, σαν ένα σβησμένο ηφαίστειο, με μια νέα δραστηριότητα, σε μια πολιτισμένη χώρα που υποτίθεται ότι εδώ και πολύ καιρό έχει ξεπεράσει τον Μεσαίωνα. Τον είδαμε να ζωντανεύει στο Γερμανικό Κίνημα Νεολαίας και στην αρχή χύθηκε αίμα πολλών προβάτων προς τιμήν της ανάστασής του. Οπλισμένοι με σακίδιο και λαούτο, οι ξανθοί νέοι, και μερικές φορές επίσης κορίτσια, έπρεπε να θεωρούνται ανήσυχοι περιπλανώμενοι σε κάθε δρόμο από το Βόρειο Ακρωτήριο στη Σικελία, πιστοί θιασώτες του περιπλανώμενου θεού. Αργότερα, προς το τέλος της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, τον ρόλο της περιπλάνησης ανέλαβαν χιλιάδες άνεργοι, τους οποίους έμελλε να συναντήσουν παντού στα άσκοπα ταξίδια τους. Μέχρι το 1933 δεν περιπλανήθηκαν απλά, αλλά παρέλασαν εκατοντάδες χιλιάδες. Το κίνημα του Χίτλερ έφερε κυριολεκτικά όλη τη Γερμανία στα πόδια του, από πεντάχρονα μέχρι βετεράνους, και παρήγαγε ένα θέαμα ενός έθνους που μεταναστεύει από το ένα μέρος στο άλλο. Ο περιπλανώμενος Βόταν ήταν εν κινήσει. Φαινόταν μάλλον ντροπιασμένος στο σπίτι μιας αίρεσης απλών λαών στη Βόρεια Γερμανία, μεταμφιεσμένος σε Χριστό να κάθεται σε ένα άσπρο άλογο. Δεν ξέρω αν αυτοί οι άνθρωποι γνώριζαν την αρχαία σύνδεση του Βόταν με τις μορφές του Χριστού και του Διονύσου, αλλά δεν είναι πολύ πιθανό.

Ο Βόταν είναι ένας ανήσυχος περιπλανώμενος που δημιουργεί αναταραχή και προκαλεί διαμάχες, τώρα εδώ, τώρα εκεί, και κάνει μαγικά. Σύντομα μετατράπηκε από τον Χριστιανισμό σε διάβολο και έζησε μόνο με τις τοπικές παραδόσεις που μαζί με κυνηγούς φαντασμάτων τον έβλεπαν με τη συνοδεία του, να τρεμοπαίζει σαν μία επιθυμία μέσα στη θυελλώδη νύχτα. Στο Μεσαίωνα τον ρόλο του ανήσυχου περιπλανώμενου ανέλαβε ο Αχασουήρος, ο περιπλανώμενος Εβραίος, που δεν είναι εβραϊκός αλλά χριστιανικός θρύλος. Το μοτίβο του περιπλανώμενου που δεν έχει αποδεχτεί τον Χριστό προβλήθηκε στους Εβραίους, με

τον ίδιο τρόπο που πάντα ανακαλύπτουμε ξανά το ασυνείδητο ψυχικό μας περιεχόμενο στους άλλους ανθρώπους. Εν πάση περιπτώσει, η σύμπτωση του αντισημιτισμού με την εκ νέου αφύπνιση του Βόταν είναι μια ψυχολογική λεπτότητα που ίσως αξίζει να αναφερθεί.

Οι Γερμανοί νέοι που γιόρτασαν το ηλιοστάσιο με θυσίες προβάτων δεν ήταν οι πρώτοι που άκουσαν το θρόισμα στο αρχέγονο δάσος της ασυνειδησίας. Τα περίμεναν οι Νίτσε, Σούλερ, Στέφαν Τζορτζ και Λούντβιχ Κλάγκες. Η λογοτεχνική παράδοση της Ρηνανίας και της χώρας νότια του Μάιν έχει μια ξακουστή παράδοση που δεν μπορεί εύκολα να αποποιηθεί. Κάθε ερμηνεία της μέθης και της πληθωρικότητας μπορεί να μεταφερθεί πίσω στα κλασικά μοντέλα, στον Διόνυσο, στον puer aeternus και τον κοσμογονικό Έρωτα. Αναμφίβολα ακούγεται καλύτερο στα ακαδημαϊκά αυτιά να ερμηνεύσουν αυτά τα πράγματα ως Διόνυσος, αλλά το Βόταν μπορεί να είναι μια πιο σωστή ερμηνεία . Είναι ο θεός της καταιγίδας και της φρενίτιδας, ο απελευθερωτής των παθών και ειδικότερα του πόθου της μάχης. Επιπλέον, είναι ένας εξαιρετικός μάγος και καλλιτέχνης την ψευδαίσθησης που γνωρίζει όλα τα μυστικά μιας αποκρυφιστικής φύσης.

Η περίπτωση του Νίτσε είναι σίγουρα μια περίεργη περίπτωση. Δεν είχε γνώση της γερμανικής λογοτεχνίας. Ανακάλυψε τον «πολιτιστικό Φιλισταίο». Η ανακοίνωση ότι «ο Θεός είναι ανεκρός» οδήγησε στη συνάντηση του Ζαρατούστρα με έναν άγνωστο θεό σε απροσδόκητη μορφή, ο οποίος τον πλησίαζε άλλοτε ως εχθρό και άλλοτε μεταμφιεσμένος στον ίδιο τον Ζαρατούστρα. Ο Ζαρατούστρα ήταν επίσης μάντης, μάγος και ο άνεμος της καταιγίδας:

“Και σαν άνεμος θα έρθω να φυσήξω ανάμεσά τους, και με το πνεύμα μου θα πάρω την πνοή του πνεύματός τους. Έτσι το μέλλον μου θα καθίσει. Πραγματικά, ένας δυνατός άνεμος είναι ο Ζαρατούστρα για όλους όσους είναι χαμηλοί. Και αυτή τη συμβουλή δίνει στους εχθρούς του και σε όλους όσους φτύνουν: «Προσέχετε να μην φτύσετε ενάντια στον άνεμο».

Και όταν ο Ζαρατούστρα ονειρεύτηκε ότι ήταν φύλακας των τάφων στο «βουνό-φρούριο του θανάτου» και έκανε μια δυνατή προσπάθεια να ανοίξει τις πύλες, ξαφνικά ένας δυνατός άνεμος έσκισε τις πύλες. σφυρίζοντας, ουρλιάζοντας και με έντονη διάθεση, έριξε ένα μαύρο φέρετρο μπροστά του. Και μέσα στο βρυχηθμό, το σφύριγμα και το ουρλιαχτό, το φέρετρο άνοιξε και απελευθέρωσε χιλιάδες γέλια.

Ο μαθητής που ερμήνευσε το όνειρο είπε στον Ζαρατούστρα:

Δεν είσαι εσύ ο άνεμος με το τσιριχτό σφύριγμα, που σκάει ανοίγοντας τις πύλες του φρουρίου του θανάτου; Δεν είστε εσείς το φέρετρο που είναι γεμάτο με χαρούμενη κακία και πρόσωπα αγγέλων;"

Το 1863 ή το 1864, στο ποίημα του «Τω Αγνώστω Θεώ», ο Νίτσε είχε γράψει:

"*Θα σε γνωρίσω, Άγνωστε,*

που ψάχνεις στα βάθη της ψυχής μου,

Και που φυσάς στη ζωή μου σαν καταιγίδα,

Ασύλληπτε, και όμως συγγενή μου!

Θα σε γνωρίσω και θα σε υπηρετήσω."

Είκοσι χρόνια αργότερα, στο «Άσμα Μαΐστρου» του, έγραψε:

"*Μαΐστρε άνεμε, κυνηγέ των νεφών,*

Δολοφόνε της κατήφειας, σαρωτή των ουρανών,

Μανιώδη καταιγίδα, πόσο σε αγαπώ!

Και δεν είμαστε και οι δύο πρώτοι καρποί

Της ίδιας μήτρας, για πάντα προκαθορισμένη

Στην ίδια μοίρα;"

Στον διθύραμβο που είναι γνωστός ως Θρήνος της Αριάδνης, ο Νίτσε είναι εντελώς θύμα του θεού-κυνηγού:

“*Τεντωμένος, ανατριχιάζοντας,*

Σαν ένα μισοπεθαμένο πράγμα που τα πόδια του είναι ζεστά,

Ταρακουνημένος από άγνωστους πυρετούς,

Τρέμοντας με διαπεραστικά παγωμένα βέλη παγετού,

Κυνηγημένος από σένα, σκέφτηκα,

Ανέκφραστος! Κεκαλυμμένος! Φρικαρισμένος!

Εσύ κυνηγέ πίσω από το σύννεφο.

Χτυπημένε από τον κεραυνό σου,

Εσύ κοροϊδευτικό μάτι που με κοιτάζεις από το σκοτάδι!

Έτσι λέω ψέματα.

Στριφογυρίζω, στρίβω, βασανίζομαι

Με όλα τα αιώνια βασανιστήρια,

Χτυπημένος

Από εσένα, σκληρέ κυνηγέ,

Εσένα άγνωστε — Θεέ!”

Αυτή η αξιοσημείωτη εικόνα του θεού-κυνηγού δεν είναι ένα απλό διθυραμβικό σχήμα λόγου, αλλά βασίζεται σε μια εμπειρία που είχε ο Νίτσε όταν ήταν δεκαπέντε ετών, στην Πφόρτα, που περιγράφεται σε ένα βιβλίο της αδερφής του. Καθώς περιπλανιόταν σε ένα σκοτεινό δάσος τη νύχτα, τρομοκρατήθηκε από μια «ανατριχιαστική κραυγή από ένα γειτονικό τρελοκομείο» και αμέσως μετά ήρθε πρόσωπο με πρόσωπο με έναν κυνηγό του οποίου «τα χαρακτηριστικά ήταν άγρια και παράξενα». Έσφιξε τα χείλη του «σε μια κοιλάδα που περιβάλλεται από άγριους θάμνους», ο κυνηγός «φύσηξε τόσο τρομακτικά»

που ο Νίτσε έχασε τις αισθήσεις του —αλλά ξύπνησε ξανά στην Πφόρτα. Ήταν ένας εφιάλτης. Είναι σημαντικό ότι στο όνειρό του ο Νίτσε, ο οποίος στην πραγματικότητα σκόπευε να πάει στο Αϊσλέμπεν, την πόλη του Λούθηρου, συζήτησε με τον κυνηγό το ζήτημα να πάει αντ' αυτού στο «Teutschenthal» (Κοιλάδα των Τευτόνων). Κανείς άνθρωπος με αυτιά δεν μπορεί να παρεξηγήσει το τσιριχτό σφύριγμα του θεού της καταιγίδας τη νύχτα.

Ήταν πράγματι μόνο ο κλασικός φιλόλογος του Νίτσε που οδήγησε στο να ονομαστεί ο θεός Διόνυσος αντί για Βόταν— ή μήπως οφειλόταν στη μοιραία συνάντησή του με τον Βάγκνερ;

Στο «Ράιχ άνευ Χώρου» του, το οποίο δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 1919, ο Μπρούνο Γκαιτς είδε το μυστικό των επερχόμενων γεγονότων στη Γερμανία με τη μορφή ενός πολύ περίεργου οράματος. Ποτέ δεν ξέχασα αυτό το μικρό βιβλίο, γιατί έκανε αίσθηση εκείνη την εποχή, ως πρόβλεψη του γερμανικού μέλλοντος. Προβλέπει τη σύγκρουση ανάμεσα στο βασίλειο των ιδεών και της ζωής, μεταξύ της διπλής φύσης του Βόταν ως θεού της καταιγίδας και ως θεού των μυστικών συλλογισμών. Ο Βόταν εξαφανίστηκε όταν έπεσαν οι βελανιδιές του και εμφανίστηκε ξανά όταν ο χριστιανικός Θεός αποδείχθηκε πολύ αδύναμος για να σώσει τον Χριστιανικό κόσμο από την αδελφοκτόνο σφαγή. Όταν ο Πάπας στη Ρώμη δεν μπορούσε παρά να θρηνήσει ανήμπορα ενώπιον του Θεού για τη μοίρα του grex segregatus, ο μονόφθαλμος γέρος κυνηγός, στην άκρη του γερμανικού δάσους, γέλασε και ίππευσε τον Σλίπνιρ.

Είμαστε πεπεισμένοι ότι ο σύγχρονος κόσμος είναι ένας λογικός κόσμος, βασίζοντας τη γνώμη μας σε οικονομικούς, πολιτικούς και ψυχολογικούς παράγοντες. Αλλά αν ξεχάσουμε για μια στιγμή ότι ζούμε στο έτος του Κυρίου μας 1936 και αν παραμερίσουμε την καλοπροαίρετη, υπερβολικά ανθρώπινη λογική μας, μπορεί να επιβαρύνουμε τον Θεό ή τους Θεούς με την ευθύνη για σύγχρονα γεγονότα, με αποτέλεσμα να βρίσκαμε τον Βόταν αρκετά κατάλληλο για κάτι το περιστασιακό. Στην πραγματικότητα, τολμώ να διατυπώσω την αιρετική πρόταση ότι τα

ανεξιχνίαστα βάθη του χαρακτήρα του Βόταν εξηγούν περισσότερο τον Εθνικοσοσιαλισμό παρά και όλοι οι λογικοί παράγοντες μαζί. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι καθένας από αυτούς τους παράγοντες εξηγεί μια σημαντική πτυχή του τι συμβαίνει στη Γερμανία, αλλά ο Βόταν εξηγεί ακόμη περισσότερα. Είναι ιδιαίτερα διαφωτιστικός σε σχέση με ένα γενικό φαινόμενο που είναι τόσο παράξενο για οποιονδήποτε όχι Γερμανό που παραμένει ακατανόητο , ακόμα και μετά τον πιο βαθύ προβληματισμό.

Ίσως μπορούμε να συνοψίσουμε αυτό το γενικό φαινόμενο ως Ergriffenheit — μια κατάσταση κατάληψης ή κατοχής. Ο όρος προϋποθέτει όχι μόνο έναν Ergriffener (αυτόν που αρπάζεται) αλλά, επίσης, έναν Ergreifer (αυτόν που αρπάζει). Ο Βόταν είναι ένας Αρπαχτής των ανδρών και, εκτός κι αν κάποιος θέλει να αποθεώσει τον Χίτλερ – κάτι που πράγματι συνέβη – είναι πραγματικά η μόνη εξήγηση. Είναι αλήθεια ότι ο Βόταν μοιράζεται αυτή την ιδιότητα με τον ξάδερφό του Διόνυσο, αλλά ο Διόνυσος φαίνεται ότι άσκησε την επιρροή του κυρίως στις γυναίκες. Οι μαινάδες ήταν ένα είδος θηλυκών στρατιωτών και, σύμφωνα με μυθικές αναφορές, ήταν αρκετά επικίνδυνες. Ο Βόταν περιορίστηκε στους παράφρονες, που βρήκαν το επάγγελμά τους ως οι μελανοχίτωνες των μυθικών βασιλιάδων.

Ένα μυαλό που είναι ακόμα παιδικό σκέφτεται τους Θεούς ως μεταφυσικές οντότητες που υπάρχουν από μόνες τους, ή αλλιώς τους θεωρεί ως παιχνιδιάρικες ή δεισιδαιμονικές εφευρέσεις. Από κάθε άποψη, ο παραλληλισμός μεταξύ του Βόταν redivivus και της κοινωνικής, πολιτικής και ψυχικής καταιγίδας που συγκλονίζει τη Γερμανία μπορεί να έχει τουλάχιστον την αξία μιας παραβολής. Αλλά επειδή οι θεοί είναι αναμφίβολα προσωποποιήσεις ψυχικών δυνάμεων, το να επιβεβαιωθεί η μεταφυσική τους ύπαρξη είναι τόσο διανοητικό τεκμήριο όσο και η άποψη ότι θα μπορούσαν ποτέ να εφευρεθούν. Όχι ότι οι «ψυχικές δυνάμεις» έχουν καμία σχέση με το συνειδητό μυαλό, όπως μας αρέσει να παίζουμε με την ιδέα ότι η συνείδηση και η ψυχή είναι ταυτόσημες. Αυτό είναι μόνο ένα άλλο κομμάτι πνευματικής

υπόθεσης. Οι «ψυχικές δυνάμεις» έχουν πολύ περισσότερο να κάνουν με το βασίλειο του ασυνείδητου. Η μανία μας για ορθολογικές εξηγήσεις έχει προφανώς τις ρίζες της στο φόβο μας για τη μεταφυσική, γιατί και οι δύο ήταν πάντα εχθρικά αδέρφια. Ως εκ τούτου, οτιδήποτε απροσδόκητο μας πλησιάζει από το σκοτεινό βασίλειο θεωρείται είτε ως προερχόμενο από έξω και, ως εκ τούτου, ως πραγματικό, είτε ως παραίσθηση και, επομένως ψευδές. Η ιδέα ότι οτιδήποτε θα μπορούσε να είναι αληθινό ή ψεύτικο που δεν προέρχεται απ' έξω δεν έχει αρχίσει να αναδύεται στον σύγχρονο άνθρωπο.

Για λόγους καλύτερης κατανόησης και για την αποφυγή προκαταλήψεων, θα μπορούσαμε φυσικά να παραιτηθούμε από το όνομα Βόταν και να μιλήσουμε αντίθετα για τον Τεύτονα Ηγέτη. Αλλά θα έπρεπε να λέμε το ίδιο πράγμα και όχι τόσο καλά, γιατί η οργή σε αυτή την περίπτωση είναι μια απλή ψυχολογία του Βόταν και δεν μας λέει τίποτα περισσότερο από το ότι οι Γερμανοί βρίσκονται σε κατάσταση «μανίας». Έτσι χάνουμε από τα μάτια μας το πιο περίεργο χαρακτηριστικό όλου αυτού του φαινομένου, δηλαδή τη δραματική όψη του Αρπαζομένου και του Αρπαχτή. Το εντυπωσιακό με το Γερμανικό φαινόμενο είναι ότι ένας άνθρωπος, ο οποίος είναι προφανώς «κατεχόμενος», έχει μολύνει ένα ολόκληρο έθνος σε τέτοιο βαθμό που όλα τίθενται σε κίνηση και έχει αρχίσει να κυλάει την πορεία του προς τον θάνατο.

Μου φαίνεται ότι ο Βόταν σηματοδοτεί ως υπόθεση. Προφανώς κοιμόταν μόνο στο βουνό Kyffhauser μέχρι που τον κάλεσαν τα κοράκια και του ανακοίνωσαν ότι έπρεπε να το εγκαταλείψει. Είναι ένα θεμελιώδες χαρακτηριστικό της Γερμανικής ψυχής, ένας παράλογος ψυχικός παράγοντας που δρα στην υψηλή πίεση του πολιτισμού σαν κυκλώνας και τον φυσά μακριά. Παρά την κακία τους, οι λάτρεις του Βόταν φαίνεται να έχουν κρίνει τα πράγματα πιο σωστά από τους λάτρεις της λογικής. Προφανώς όλοι είχαν ξεχάσει ότι το Βόταν είναι ένα γερμανικό φαινόμενο πρωταρχικής σημασίας, η πιο αληθινή έκφραση και η

αξεπέραστη προσωποποίηση μιας θεμελιώδους ιδιότητας που είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστική για τους Γερμανούς. Ο Χιούστον Στιούαρτ Τσάμπερλεϊν είναι ένα σύμπτωμα που προκαλεί την υποψία ότι άλλοι καλυμμένοι θεοί μπορεί να κοιμούνται αλλού. Η έμφαση στη γερμανική φυλή — κοινώς αποκαλούμενη «Άρια» — η γερμανική κληρονομιά, το αίμα και το χώμα, τα τραγούδια Wagalaweia, η βόλτα των Βαλκυρίων, ο Ιησούς ως ξανθός και γαλανομάτης ήρωας, η Ελληνίδα μητέρα του Αγίου Παύλου, ο διάβολος ως διεθνής Άλμπεριχ με εβραϊκή ή μασονική μορφή, το βόρειο σέλας ως το φως του πολιτισμού, οι κατώτερες μεσογειακές φυλές — όλα αυτά είναι το απαραίτητο σκηνικό για το δράμα που διαδραματίζεται και στο κάτω μέρος σημαίνουν το ίδιο πράγμα: α) Ο Θεός έχει καταλάβει τους Γερμανούς και το σπίτι τους έχει γεμίσει με «δυνατό ορμητικό άνεμο». Λίγο μετά την κατάληψη της εξουσίας από τον Χίτλερ, αν δεν κάνω λάθος, εμφανίστηκε μια γελοιογραφία στο περιοδικό Punch ενός ορμώμενου μετά μανίας που ελευθερώθηκε από τα δεσμά του. Ένας τυφώνας εξελίσσεται στη Γερμανία, ενώ πιστεύουμε ότι επικρατεί καλός καιρός.

Τα πράγματα είναι σχετικά ήσυχα στην Ελβετία, αν και περιστασιακά φυσάει άνεμος από τον βορρά ή τον νότο. Άλλοτε έχει έναν ελαφρώς δυσοίωνο ήχο, άλλοτε ψιθυρίζει τόσο ακίνδυνα ή και ιδεαλιστικά που κανείς δεν ανησυχεί. «Αφήστε τα σκυλιά που κοιμούνται να λένε ψέματα» — καταφέρνουμε να τα πάμε καλά με αυτή την παροιμιώδη σοφία. Μερικές φορές λέγεται ότι οι Ελβετοί είναι μοναδικά αντίθετοι να δημιουργήσουν πρόβλημα στον εαυτό τους. Πρέπει να αντικρούσω αυτήν την κατηγορία: οι Ελβετοί έχουν τα προβλήματά τους, αλλά δεν θα το παραδεχτούν για τίποτα στον κόσμο, παρόλο που βλέπουν από πού φυσάει ο άνεμος. Έτσι αποτίνουμε φόρο τιμής στην εποχή της καταιγίδας και του άγχους στη Γερμανία, αλλά δεν το αναφέρουμε ποτέ, και αυτό μας δίνει τη δυνατότητα να νιώθουμε πολύ ανώτεροι.

Είναι πάνω απ' όλα οι Γερμανοί που έχουν την ευκαιρία, ίσως μοναδική στην ιστορία, να κοιτάξουν τις καρδιές τους και να μάθουν ποιοι ήταν αυτοί οι κίνδυνοι της ψυχής από τους οποίους ο Χριστιανισμός προσπάθησε να σώσει την ανθρωπότητα. Η Γερμανία είναι μια χώρα πνευματικών καταστροφών, όπου η φύση ποτέ δεν κάνει κάτι περισσότερο από μια προσποίηση της ειρήνης με τον παγκόσμιο λόγο. Ο διαταράκτης της ειρήνης είναι ένας άνεμος που φυσά στην Ευρώπη από την απεραντοσύνη της Ασίας, σαρώνει σε ένα ευρύ μέτωπο από τη Θράκη ως τη Βαλτική, σκορπίζοντας τα έθνη μπροστά της σαν ξερά φύλλα. Είναι οι εμπνευσμένες σκέψεις που ταρακουνούν τον κόσμο στα θεμέλιά του. Είναι ένας στοιχειώδης Διόνυσος που εισβάλλει στην Απολλώνια τάξη. Ο ξυπνητής αυτής της καταιγίδας ονομάζεται Βόταν, και μπορούμε να μάθουμε πολλά για αυτόν από την πολιτική σύγχυση και την πνευματική αναταραχή που έχει προκαλέσει σε όλη την ιστορία. Για μια πιο ακριβή διερεύνηση του χαρακτήρα του, όμως, πρέπει να ανατρέξουμε στην εποχή των μύθων, που δεν εξηγούσαν τα πάντα με τον άνθρωπο και τις περιορισμένες δυνατότητές του, αλλά αναζητούσαν τη βαθύτερη αιτία στον ψυχισμό και τις αυτόνομες δυνάμεις του. Οι πρώτες διαισθήσεις του ανθρώπου προσωποποίησαν αυτές τις δυνάμεις. Οι πρώτες διαισθήσεις του ανθρώπου προσωποποίησαν αυτές τις δυνάμεις ως θεούς και τις περιέγραψαν στους μύθους με μεγάλη προσοχή και περιστάσεις σύμφωνα με τους διάφορους χαρακτήρες τους. Πολλές φυλές ασκούν άμεση επιρροή πάνω τους. Επειδή η συμπεριφορά μιας φυλής παίρνει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της από τις υποσυνείδητες εικόνες της, μπορούμε να μιλήσουμε για τον Βόταν ως αρχέτυπο. Ως αυτόνομος ψυχικός παράγοντας, ο Βόταν παράγει αποτελέσματα στη συλλογική ζωή ενός λαού και έτσι αποκαλύπτει τη δική του φύση. Γιατί ο Βόταν έχει μια ιδιόμορφη δική του βιολογία, εντελώς διαφορετική από τη φύση του ανθρώπου. Μόνο από καιρό σε καιρό τα άτομα πέφτουν κάτω από την ακαταμάχητη επιρροή αυτού του ασυνείδητου παράγοντα. Όταν είναι σε ηρεμία, δεν γνωρίζει κανείς περισσότερο το αρχέτυπο Βόταν από μια λανθάνουσα επιληψία. Θα μπορούσαν οι

Γερμανοί που ήταν ενήλικες το 1914 να είχαν προβλέψει τι θα γίνει σήμερα; Τέτοιες εκπληκτικές μεταμορφώσεις είναι η επίδραση του θεού του ανέμου, που «φυσάει όπου θέλει, και ακούς τον ήχο του, αλλά δεν μπορείς να πεις από πού έρχεται, ούτε πού πηγαίνει». Αρπάζει τα πάντα στο πέρασμά του και ανατρέπει ό,τι δεν είναι γερά ριζωμένο. Όταν φυσάει ο άνεμος ταρακουνάει ό,τι είναι ανασφαλές, είτε έξω είτε μέσα.

Ο Martin Ninck δημοσίευσε πρόσφατα μια μονογραφία που είναι μια πολύ ευπρόσδεκτη προσθήκη στη γνώση μας για τη φύση του Βόταν. Ο αναγνώστης οφείλει να ξέρει ότι αυτό το βιβλίο δεν είναι παρά μια επιστημονική μελέτη γραμμένη με ακαδημαϊκές γνώσεις πάνω στο θέμα. Ασφαλώς το δικαίωμα στην επιστημονική αντικειμενικότητα διατηρείται πλήρως και το υλικό έχει συλλεχθεί εξαιρετικά και παρουσιάζεται σε ασυνήθιστα σαφή μορφή. Αλλά, πέρα από όλα αυτά, αισθάνεται κανείς ότι ο συγγραφέας ενδιαφέρεται ζωτικά για αυτό, ότι η συγχορδία του Βόταν δονείται και μέσα του. Αυτό δεν είναι κριτική - αντίθετα, είναι ένα από τα κύρια πλεονεκτήματα του βιβλίου, που χωρίς αυτόν τον ενθουσιασμό θα μπορούσε εύκολα να εκφυλιστεί σε έναν κουραστικό κατάλογο. Ο Ninck σκιαγραφεί ένα πραγματικά υπέροχο πορτρέτο του γερμανικού αρχέτυπου του Βόταν. Τον περιγράφει σε δέκα κεφάλαια, χρησιμοποιώντας όλες τις διαθέσιμες πηγές, ως τον μπερδεμένο, τον θεό της καταιγίδας, τον περιπλανώμενο, τον πολεμιστή, τον θεό της επιθυμίας και της αγάπης, τον άρχοντα των νεκρών και του Einherjar, τον κύριο του μυστικού. της γνώσης, ως ο μάγος και ο θεός των ποιητών. Ούτε οι Βαλκυρίες ούτε οι Fylgja ξεχνιούνται, γιατί αποτελούν μέρος του μυθολογικού υπόβαθρου και της μοιραίας σημασίας του Βόταν. Η έρευνα του Ninck για το όνομα και την προέλευσή του είναι ιδιαίτερα διδακτική. Δείχνει ότι ο Βόταν δεν είναι μόνο ένας θεός της οργής και της φρενίτιδας που ενσαρκώνει την ενστικτώδη και συναισθηματική πτυχή του ασυνείδητου. Η διαισθητική και εμπνευσμένη πλευρά του, επίσης, εκδηλώνεται γιατί καταλαβαίνει τους ρούνους και μπορεί να ερμηνεύσει τη μοίρα.

Οι Ρωμαίοι ταύτισαν τον Βόταν με τον Ερμή, αλλά ο χαρακτήρας του δεν αντιστοιχεί πραγματικά σε κανένα Ρωμαϊκό ή Ελληνικό θεό, αν και υπάρχουν ορισμένες ομοιότητες. Είναι ένας περιπλανώμενος όπως ο Ερμής, και για παράδειγμα, κυβερνά τους νεκρούς όπως ο Πλούτωνας και ο Κρόνος, και συνδέεται με τον Διόνυσο με τη συναισθηματική του φρενίτιδα, ιδιαίτερα στη μαντική του όψη. Είναι περίεργο το γεγονός ότι ο Νινκ δεν αναφέρει τον Ερμή, τον θεό της αποκάλυψης, ο οποίος ως πνεύμα και νους συνδέεται με τον άνεμο. Θα ήταν ο συνδετικός κρίκος με τον χριστιανικό Θεό και το θαύμα της Πεντηκοστής. Ως Ποίμανδρης (ο βοσκός των ανθρώπων), ο Ερμής είναι ένας Αρπαχτής όπως ο Βόταν. Ο Ninck σωστά επισημαίνει ότι ο Διόνυσος και οι άλλοι Έλληνες Θεοί παρέμεναν πάντα υπό την ανώτατη εξουσία του Δία, γεγονός που υποδηλώνει μια θεμελιώδη διαφορά μεταξύ της Ελληνικής και της Γερμανικής ιδιοσυγκρασίας. Ο Ninck υποθέτει μια εσωτερική συγγένεια μεταξύ του Βόταν και του Κρόνου και η ήττα του τελευταίου μπορεί να είναι ίσως ένα σημάδι ότι το αρχέτυπο του Βόταν κάποτε ξεπεράστηκε και διασπάστηκε στους προϊστορικούς χρόνους. Σε κάθε περίπτωση, ο Γερμανικός θεός αντιπροσωπεύει μια ολότητα σε πολύ πρωτόγονο επίπεδο, μια ψυχολογική κατάσταση στην οποία η θέληση του ανθρώπου ήταν σχεδόν πανομοιότυπη με αυτή του Θεού και εξ ολοκλήρου στο έλεός του. Αλλά οι Έλληνες είχαν θεούς που βοηθούσαν τον άνθρωπο ενάντια σε άλλους θεούς. Πράγματι, ο ίδιος ο Πατέρας Δίας δεν απέχει πολύ από το ιδανικό ενός καλοπροαίρετου, φωτισμένου δεσπότη.

Δεν ήταν στη φύση του Βόταν να μεγαλώνει και να δείχνει σημάδια γήρατος. Απλώς εξαφανίστηκε όταν οι καιροί στράφηκαν εναντίον του, και παρέμεινε αόρατος για περισσότερα από χίλια χρόνια, δουλεύοντας ανώνυμα και έμμεσα. Τα αρχέτυπα είναι σαν κοίτες ποταμών που στεγνώνουν όταν αυτά ερημώνουν προσωρινά από νερό. Ένα αρχέτυπο μοιάζει με ένα παλιό ρέμα κατά μήκος του οποίου το νερό της ζωής κυλούσε για αιώνες, σκάβοντας ένα βαθύ κανάλι για τον εαυτό του. Όσο περισσότερο

ρέει αυτό το κανάλι τόσο πιο πιθανό είναι αργά ή γρήγορα το νερό να επιστρέψει στην παλιά του κοίτη. Η ζωή του ατόμου ως μέλους της κοινωνίας και ιδιαίτερα ως τμήματος του κράτους μπορεί να ρυθμίζεται σαν ένα κανάλι, αλλά η ζωή των εθνών είναι ένας μεγάλος ορμητικός ποταμός που είναι εντελώς πέρα από τον ανθρώπινο έλεγχο, στα χέρια Ενός που ήταν πάντα πιο δυνατός από τους άνδρες. Η Κοινωνία των Εθνών, η οποία υποτίθεται ότι είχε υπερεθνική εξουσία, θεωρείται από κάποιους ως παιδί που χρειάζεται φροντίδα και προστασία, από άλλους ως άμβλωση. Έτσι, η ζωή των εθνών κυλάει ανεξέλεγκτη, χωρίς καθοδήγηση, χωρίς να έχει συναίσθηση του πού πηγαίνει, σαν ένας βράχος που συντρίβεται στην πλαγιά ενός λόφου, μέχρι να τον σταματήσει ένα εμπόδιο ισχυρότερο από τον εαυτό του. Τα πολιτικά γεγονότα περνούν από το ένα αδιέξοδο στο άλλο, σαν χείμαρρος πιασμένος σε χαράδρες, κολπίσκους και έλη. Όλος ο ανθρώπινος έλεγχος τελειώνει όταν το άτομο παγιδευτεί σε ένα μαζικό κίνημα. Στη συνέχεια, τα αρχέτυπα αρχίζουν να λειτουργούν, όπως συμβαίνει, επίσης, στις ζωές των ατόμων όταν έρχονται αντιμέτωποι με καταστάσεις που δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν με κανέναν από τους γνωστούς τρόπους. Αλλά αυτό που κάνει ένας λεγόμενος Φύρερ με ένα μαζικό κίνημα μπορεί να φανεί ξεκάθαρα αν στρέψουμε τα μάτια μας προς τα βόρεια ή τα νότια της χώρας μας.

Το κυρίαρχο αρχέτυπο δεν παραμένει το ίδιο για πάντα, όπως φαίνεται από τους χρονικούς περιορισμούς που έχουν τεθεί στον ελπιδοφόρο ξένο της ειρήνης, το «χιλιόχρονο Ράιχ». Το αρχέτυπο του Μεσογειακής καταγωγής Πατέρα του δίκαιου, φιλάνθρωπου, φιλάνθρωπου ηγεμόνα είχε γκρεμιστεί σε ολόκληρη τη βόρεια Ευρώπη, όπως μαρτυρεί η παρούσα μοίρα των Χριστιανικών Εκκλησιών. Ο φασισμός στην Ιταλία και ο εμφύλιος πόλεμος στην Ισπανία δείχνουν ότι και στο νότο ο κατακλυσμός ήταν πολύ μεγαλύτερος από ό,τι περίμενε κανείς. Ακόμη και η Καθολική Εκκλησία δεν μπορεί πλέον να αντέξει τέτοιες καταστάσεις.

Ο εθνικιστής Θεός έχει επιτεθεί στον Χριστιανισμό στο εξωτερικό μέτωπο. Στη Ρωσία τον αποκαλούν τεχνολογία και επιστήμη, στην Ιταλία Ντούτσε και στη Γερμανία «Γερμανική πίστη», «Γερμανικός Χριστιανισμός» ή Κράτος. Οι «Γερμανοί Χριστιανοί» είναι μια αντίφαση σε όρους και θα ήταν καλύτερα να ενταχθούν στο «Κίνημα Γερμανικής Πίστεως» του Hauer. Αυτοί είναι αξιοπρεπείς και καλοπροαίρετοι άνθρωποι που παραδέχονται ειλικρινά την Αρπακτικότητα τους και προσπαθούν να συμβιβαστούν με αυτό το νέο και αναμφισβήτητο γεγονός. Μπαίνουν σε τεράστιο κόπο για να το κάνουν να φαίνεται λιγότερο ανησυχητικό, ντύνοντάς το με μια συμφιλιωτική ιστορική ενδυμασία και δίνοντάς μας παρηγορητικές ματιές μεγάλων μορφών όπως ο Μάιστερ Έκχαρτ, ο οποίος ήταν επίσης Γερμανός και, επίσης, Αρπαχτής. Με αυτόν τον τρόπο καταστρατηγείται το άβολο ερώτημα ποιος είναι ο Αρπαχτής. Ήταν πάντα «Θεός». Όμως όσο περισσότερο ο Hauer περιορίζει την παγκόσμια σφαίρα του ινδοευρωπαϊκού πολιτισμού στους «Σκανδιναβικούς» γενικά και στις Edda ειδικότερα, και όσο πιο «Γερμανική» γίνεται αυτή η πίστη ως εκδήλωση της Αρπακτικότητας, τόσο πιο οδυνηρά είναι εμφανές ότι ο «Γερμανός» θεός είναι ο θεός των Γερμανών.

Δεν μπορεί κανείς να διαβάσει βιβλίο του Hauer χωρίς συγκίνηση, αν το θεωρήσει ως την τραγική και πραγματικά ηρωική προσπάθεια ενός ευσυνείδητου μελετητή που, χωρίς να ξέρει πώς του συνέβη, κλήθηκε βίαια από την στεντόρεια φωνή του Αρπαχτή και τώρα προσπαθεί με όλες του τις ικανότητες, και με όλες του τις γνώσεις και δυνατότητες, να χτίσει μια γέφυρα ανάμεσα στις σκοτεινές δυνάμεις της ζωής και στον λαμπερό κόσμο των ιστορικών ιδεών. Αλλά τι σημαίνουν όλες οι ομορφιές του παρελθόντος από τελείως διαφορετικά επίπεδα κουλτούρας για τον άνθρωπο του σήμερα, όταν έρχεται αντιμέτωπος με έναν ζωντανό και ανεξιχνίαστο φυλετικό θεό, που δεν τον έχει ξαναζήσει; Ρουφιούνται σαν ξερά φύλλα σε ισχυρό ανεμοστρόβιλο και οι ρυθμικές αλλοιώσεις της Edda ανακατεύτηκαν άρρηκτα με τα χριστιανικά μυστικιστικά κείμενα, τη γερμανική ποίηση και τη

σοφία των Ουπανισάδων. Ο ίδιος ο Hauer είναι ενθουσιασμένος από τα βάθη του νοήματος των πρωταρχικών λέξεων που βρίσκονται στη ρίζα των γερμανικών γλωσσών, σε βαθμό που σίγουρα δεν γνώριζε ποτέ πριν. Ο Hauer ο Ινδολόγος δεν φταίει γι' αυτό, ούτε και η Edda. Μάλλον φταίει ο Καιρός - η παρούσα χρονική στιγμή - του οποίου το όνομα μετά από μια πιο προσεκτική έρευνα αποδεικνύεται ότι είναι Βόταν. Θα συμβούλευα, λοιπόν, το Γερμανικό Κίνημα Πίστεως να παραμερίσει τους ενδοιασμούς τους. Έξυπνοι άνθρωποι δεν θα τους μπερδέψουν με τους ωμούς λάτρεις του Βόταν των οποίων η πίστη είναι μια απλή προσποίηση. Υπάρχουν άνθρωποι στο Γερμανικό Κίνημα Πίστεως που είναι αρκετά έξυπνοι όχι μόνο για να πιστεύουν, αλλά και να γνωρίζουν, ότι ο θεός των Γερμανών είναι ο Βόταν και όχι ο Χριστιανικός Θεός. Αυτή είναι μια τραγική εμπειρία και όχι ντροπή. Πάντα ήταν τρομερό να πέσεις στα χέρια ενός ζωντανού θεού. Ο Γιαχβέ δεν αποτελούσε εξαίρεση σε αυτόν τον κανόνα, και οι Φιλισταίοι, οι Εδομίτες, οι Αμορραίοι και οι υπόλοιποι, που βρίσκονταν εκτός της εμπειρίας του Γιαχβέ, πρέπει σίγουρα να τον βρήκαν εξαιρετικά δυσάρεστο. Η σημιτική εμπειρία του Αλλάχ ήταν για πολύ καιρό μια εξαιρετικά οδυνηρή υπόθεση για ολόκληρο τον Χριστιανικό κόσμο. Εμείς που στεκόμαστε έξω, κρίνουμε υπερβολικά τους Γερμανούς, σαν να ήταν υπεύθυνοι πράκτορες, αλλά ίσως θα ήταν πιο κοντά στην αλήθεια να τους θεωρήσουμε, επίσης, θύματα.

Εάν εφαρμόζουμε ομολογουμένως ιδιόμορφη οπτική γωνία με συνέπεια, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι ο Βόταν πρέπει, με τον καιρό, να αποκαλύψει όχι μόνο την ανήσυχη, βίαιη, θυελλώδη πλευρά του χαρακτήρα του, αλλά, επίσης, τις εκστατικές και μαντικές του ιδιότητες - μια πολύ διαφορετική πτυχή της φύσης του. Εάν αυτό το συμπέρασμα είναι σωστό, ο εθνικοσοσιαλισμός δεν θα ήταν η τελευταία λέξη. Πράγματα πρέπει να κρύβονται στο παρασκήνιο που δεν μπορούμε να φανταστούμε επί του παρόντος, αλλά μπορεί να περιμένουμε να εμφανιστούν κατά τη διάρκεια των επόμενων ετών ή δεκαετιών. Η εκ νέου

αφύπνιση του Βόταν είναι ένα βήμα πίσω στο παρελθόν. Το ρέμα γέμισε με αίμα και έχει εισχωρήσει στο παλιό του κανάλι. Αλλά η Απόφραξη δεν θα διαρκέσει για πάντα· είναι μάλλον μία υποχώρηση για μία μεγάλη έκρηξη, και το νερό θα υπερπηδήσει το εμπόδιο. Τότε, επιτέλους, θα μάθουμε τι λέει ο Βόταν όταν «μουρμουρίζει με το κεφάλι του Mimir»:

“Γρήγορη κίνηση οι γιοι του Μιμ και η μοίρα

Ακούγεται στη νότα του Gjallarhorn.

Δυνατά φυσάει ο Χάιμνταλ, η κόρνα είναι ψηλά,

Με φόβο σεισμό όλοι όσοι βρίσκονται στους δρόμους της Hel.

Ο Yggdrasill τρέμει και ανατριχιάζει

Τα αρχαία μέλη, και ο γίγαντας είναι χαλαρός.

Ο Βόταν μουρμουρίζει με το κεφάλι του Μιμίρ

Αλλά ο συγγενής του Surt θα τον σκοτώσει σύντομα.

Πώς τα πηγαίνουν οι θεοί; Πώς περνούν τα ξωτικά;

Όλο το Jotunheim στενάζει, οι θεοί είναι στο συμβούλιο.

Δυνατά βρυχώνται οι νάνοι στις πέτρινες πόρτες,

Οι κύριοι των βράχων: ξέρετε περισσότερα;

Τώρα ο Garm ουρλιάζει δυνατά μπροστά στο Gnipahelllir.

Τα δεσμά θα σκάσουν και ο λύκος θα τρέξει ελεύθερος.

Πολλά ξέρω, και περισσότερα μπορώ να δω

Της μοίρας των θεών, οι δυνατοί στον αγώνα.

Από τα ανατολικά έρχεται ο Χρύμ με την ασπίδα ψηλά.

Στη γιγάντια οργή το φίδι συστρέφεται.

Ωχ τα κύματα που στρίβει, και ο καστανόξανθος αετός

Ροκανίζει πτώματα ουρλιάζοντας. Ο Ναγκλφάρ είναι χαλαρός.

Στη θάλασσα από τα βόρεια πλέει ένα πλοίο

Με τους ανθρώπους του Hel, στην πλώρη ο Loki.

Μετά τον λύκο ακολουθούν οι άγριοι,

Και μαζί τους πάει και ο αδερφός του Byleist”